

Kadernota 2025 - 2028

1. Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Enkele prioriteiten van het college uit het college uitvoeringsprogramma (CUP)	5
2.1.	Ontwikkelstrategie, schaa sprong en het project Beethoven (<i>CU 735 & 712</i>).....	5
2.2.	Mobiliteit (<i>CU 713</i>)	5
2.3.	Onderwijshuisvesting (<i>CU 727</i>).....	5
2.4.	Economie (<i>CU 716, CU 724 & CU 725</i>).....	5
2.5.	Werk en inkomen / Meedoen (<i>CU 729</i>)	5
2.6.	Gemeenschapsvoorzieningen (<i>CU 714</i>).....	5
2.7.	Opzet programmabegroting 2025 – 2028 en de strategische visie (<i>CU 735</i>)	6
2.8.	Voorbeeldonderwerpen als handreiking voor de algemene beschouwingen bij de kadernota	7
2.9.	Het ravijnjaar 2026	8
3.	Door de raad vast te stellen uitgangspunten voor de begroting 2025 -2028	9
3.1.	Algemene uitgangspunten.....	9
3.2.	Algemene uitkering: de meicirculaire 2024	9
3.3.	Indexeren.....	10
3.4.	Belastingen en heffingen	10
3.5.	Verbonden partijen.....	10
3.6.	Onderhoud kapitaal goederen.....	10
3.7.	Reserves, investeringen en rente	10
3.8.	Bezuinigingsmaatregelen	11
3.9.	Gevolgen Spreidingswet.....	11
3.10.	Programmastructuur en strategische visie	11
4.	Nadere toelichtingen en achtergrondinformatie bij de door de raad vast te stellen uitgangspunten voor de begroting 2025 - 2028.....	12
4.1.	Algemene uitgangspunten.....	12
4.2.	Algemene uitkering: de meicirculaire 2024	13
4.3.	Jeugdzorg en WMO	13
4.4.	Begrotingsadvies VNG	13
4.5.	Belastingen en heffingen	14
4.6.	Verbonden partijen.....	14
4.7.	Onderhoud kapitaal goederen.....	15
4.8.	Reserves, investeringen en rente	15
4.9.	Programmastructuur en strategische visie	16
5.	Financieel beeld en investeringsprogramma	17
5.1.	Financieel beeld	17

5.2.	Investeringsprogramma	18

1. Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2025. De Kadernota is het startdocument van de nieuwe planning & control-cyclus voor 2025. We informeren u met deze nota over het financiële beeld, de onzekerheden en het vervolgproces. Daarnaast bieden wij u een voorstel aan voor de financiële en algemene uitgangspunten voor opmaken van de meerjarenbegroting 2025-2028.

De afgelopen weken heeft de raad vanuit de VNG informatie ontvangen met een begrotingsadvies 2025 – 2028 en een eerste vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk. Mede naar aanleiding daarvan hebben we een compacte kadernota opgesteld. Het financiële beeld zoals geschetst in het VNG begrotingsadvies en de vertaling van de Voorjaarsnota Rijk naar onze financiële positie geven een vertreksituatie voor 2025 – 2028 die vraagt om terughoudendheid bij nieuw beleid en uitbreiding van bestaand beleid. De betaalbaarheid van onze lopende opgaven staat immers al onder grote druk.

Zoals u in deze kadernota kunt lezen zorgen externe ontwikkelingen ervoor dat onze structurele inkomsten onvoldoende zijn om de structurele uitgaven te dekken en zijn de verwachtingen op dit moment aanzienlijk minder ‘rooskleurig’ voor de jaarschijf 2025 dan bij de begroting 2024 – 2027 mocht worden verwacht. Gaf 2025 in die begroting nog een structureel positief beeld, inmiddels overschrijdt het te verwachten structurele tekort voor 2025 de € 0,5 miljoen negatief als gevolg van autonome ontwikkelingen en tussentijdse besluiten.

Het ingewikkelde hierbij is dat er nu, bij het opstellen van deze kadernota, nog grote onzekerheden zijn over de baten en lasten de komende jaren en de eerste vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk nog veel onduidelijk laat. Meer duidelijkheid hopen we te krijgen met de meicirculaire die in de regel begin juni wordt gepubliceerd. In deze kadernota worden daarom alleen (autonome) ontwikkelingen en eerdere besluiten verwerkt die een financieel effect hebben en waar we niet of nauwelijks invloed op hebben. Na het beschikbaar komen van de meicirculaire 2024 informeren we de raad ruim voor het besluit bij deze kadernota over de financiële impact voor onze gemeente.

We komen als raad en college in de tweede helft van de bestuursperiode. Dat is de periode waarin we resultaten willen boeken en doelstellingen behalen. De belangrijkste boodschap uit de raadsagenda voor de huidige bestuursperiode blijft: *“we nemen besluiten, hakken knopen door op slepende dossiers en maken we af wat er ligt”*. In deze kadernota geven we een aantal prioriteiten van het college daarbij aan. Daar hebben we al de handen aan vol in 2025.

De vorige kadernota, die voor de het huidige begrotingsjaar 2024, had vooral een strategisch karakter waarbij ook vier voorlopige strategische opgaven werden geschetst: de transitie van het landelijk gebied, de schaalsprong van onze regio, het verder bouwen aan vitale gemeenschappen en de verdere verduurzaming. Hoewel deze vier opgaven nog geen door de raad vastgesteld strategisch kader vormden, hebben ze wel alle vier een zekere inbedding in de programmastructuur van de huidige begroting 2024 - 2027 gekregen.

Naar verwachting komt de nieuwe strategische visie komende herfst voor besluitvorming gereed. Dat proces, inclusief uw rol daarbij, is bij het opmaken van deze kadernota nog in volle gang. We verwachten dat die strategische visie u voor de middellange en lange termijn heldere kaders geeft voor bestuurlijke besluiten en prioriteiten en daarmee voor de verdere ontwikkeling van onze gemeente. Wanneer het zinvol blijkt ook de programmastructuur van onze begrotingsopzet te enten op die nieuwe strategische visie, kunt u de voorstellen daarvoor in de kadernota 2026 te verwachten.

Duidelijke kaders zijn voor 2025 nodig maar zeker ook voor de jaren vanaf 2026. Het is namelijk zeer waarschijnlijk dat voor een structureel en reëel sluitende meerjarenbegroting de komende jaren besparingen nodig zijn. Daarom vragen wij u bij de start van de bestuurlijke planning & control – cyclus, deze kadernota vooraf te laten gaan door *algemene beschouwingen*. Uw kader stellende rol heeft dan nog meer impact. Door, naast het vaststellen van de door het college voorgestelde uitgangspunten, ook pro-actief uw visie te geven op wat u belangrijk vindt voor Cranendonck in 2025 en de jaren daarna geeft u het college meer richting en duidelijkheid bij het opmaken van de programmabegroting. Omdat we waarschijnlijk een periode van schaarste tegemoet gaan is niet enkel duidelijkheid over prioriteiten belangrijk maar is het ook nodig dat expliciet wordt aangegeven op welke beleidsterreinen wel en niet gezocht mag worden naar de benodigde begrotingsruimte. Als handreiking zijn hiervoor aan het einde van hoofdstuk 2 een aantal voorbeelden opgenomen. Deze zijn bedoeld als illustratie van het *aggregatieniveau* voor die beschouwingen, zeker niet voor de inhoudelijke onderwerpen. Voor alle duidelijkheid, (financiële) beschouwingen bij de begrotingsbehandeling in november blijven natuurlijk ook nog steeds belangrijk en daar kan het specifiek en concreter gaan over onderwerpen die daarna ook nog in amendementen kunnen worden vervat.

Het college van burgemeester en wethouders

Roland van Kessel

Hennie Driessen

Karel Boonen

Marcel Lemmen

Update 17 mei 2024

Net voor het ter perse gaan van deze kadernota 2025 zijn de eerste contouren bekend geworden van het hoofdlijnen akkoord voor een nieuw te formeren kabinet. Voor deze kadernota en daarmee voor de begroting 2025 – 2028 lijken het voornemen de Spreidingswet in te trekken en het overhevelen van de zogenaamde specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds, de grootste impact te hebben. Het eerste zet dan een streep door de aangekondigde bonusregeling, het tweede doet het voordeel van het afschaffen van de opschalingskorting volledig teniet.

2. Enkele prioriteiten van het college uit het college uitvoeringsprogramma (CUP)

Als college willen wij, in het kader van knopen doorhakken en afmaken, prioriteit geven aan de volgende onderwerpen uit het CUP. De **CU nummers** zijn codes voor het CUP uit de lange termijnagenda (LTA)

2.1. Ontwikkelstrategie, schaalsprong en het project Beethoven (CU 735 & 712)

De regio Zuid Oost Brabant bereidt zich voor op een schaalsprong tot 20240. Dat betekent een groei in het aantal inwoners, woningen, bedrijvigheid, infrastructuur en bijbehorende voorzieningen. In het project Beethoven is afgesproken op een aantal onderdelen, met name wonen, een versnelling na te streven. We stellen de raad voor de basisprincipes van de ontwikkelstrategie te omarmen en eind 2025 het besluit te nemen of er nabij Maarheeze een sub-regionale knoop ontwikkeld gaat worden. De basis voor die besluitvorming wordt een brede maatschappelijke dialoog met de inwoners van Cranendonck en in het bijzonder die van Maarheeze.

Deze ontwikkeling staat overigens los van een autonome groei van elke kern met 10 tot 15% tot 2040 om daarmee de leefbaarheid van elke kern op peil te houden.

2.2. Mobiliteit (CU 713)

We maken een keuze over de mobiliteitshub bij het station Maarheeze. Ook maken we een keuze of de doorfietsroute Weert-Maarheeze-Eindhoven in de toekomst gerealiseerd wordt en via welk tracé. Eind 2024 stellen we de kaders en strategische keuzes (deel 1) vast voor het masterplan Verkeer. In 2025 wordt het uitvoeringsprogramma (deel 2) vastgesteld.

2.3. Onderwijshuisvesting (CU 727)

In 2025 krijgen de huisvestingsdossiers ver- of nieuwbouw Bravo! College en basisschool Dorplein/Schoot verder vorm. Ook wordt bekeken hoe het nieuwkomersonderwijs in Maarheeze in de toekomst wordt georganiseerd (o.a. vanwege de ontwikkelingen m.b.t. de Smeltkroes).

2.4. Economie (CU 716, CU 724 & CU 725)

We wijzen n.a.v. de regionale visie werklocaties plekken aan die we gaan ontwikkelen in de periode tot 2030. We organiseren de wijziging van het omgevingsplan en bereiden de verwerving en ontwikkeling van de locaties voor.

Ook stellen we het bestemmingsplan Baronie vast waarbij rekening wordt gehouden met een duurzaam economisch fundament en de invulling van de gebouwen op 'Cranendonck'.

2.5. Werk en inkomen / Meedoen (CU 729)

We bieden een perspectief met betrekking tot bestaanszekerheid aan alle inwoners van Cranendonck. Hierbij houden we expliciet rekening met de landelijke ontwikkelingen.

2.6. Gemeenschapsvoorzieningen (CU 714)

Elk kern krijgt eigen, eigentijdse, maar wel sobere en doelmatige gemeenschapsvoorziening die qua exploitatie grotendeels gedragen wordt door de gemeenschap zelf in Dorplein, Gastel, Maarheeze en Schoot. Elke kern is aan zet en leidend in de wijze waarop de gemeenschapsvoorziening wordt geëxploiteerd. Dit krijgt zijn beslag in een beleidsvisie op de gemeenschapshuizen die nog in 2024 aan de Raad wordt aangeboden.

Structurele extra lasten voor de verschillende nieuwe en vernieuwde gemeenschapsvoorzieningen worden doorgerekend naar een OZB-verhoging. De inwoners krijgen er betere voorzieningen voor terug en daarmee een verhoging van de leefbaarheid.

2.7. Opzet programmabegroting 2025 – 2028 en de strategische visie (CU 735)

Een eventuele wijziging in de programmastructuur is wat het college betreft voor het eerst aan de orde voor de begroting 2026 indien de dan vastgestelde strategische visie daar aanleiding toe geeft. De strategische visie die na het zomerreces wordt vastgesteld komen de gewenste maatschappelijke effecten oftewel: de strategische doelen. Die kunnen voor de begroting 2026 het kader voor keuzes en prioriteringen vormen. Het is uiteindelijk aan de raad of zij die visie vertaald wil zien in een gewijzigde begrotingsopzet langs de structuur van integrale doelen en opgaven. Tot dan houden we vast aan de huidige programma's en de productenverdeling.

We stellen u voor uw algemene beschouwingen bij deze kadernota ook op het niveau van deze programma- en productenverdeling te houden. Bij de begrotingsbehandeling in november blijft natuurlijk de mogelijke om bij (financiële) beschouwingen concrete onderwerpen in te brengen en die met amendementen in te brengen of wijzigen.

▪ Programma 1: Wonen + Leven

Producten:

1. Wonen
2. Mobiliteit
3. Accommodaties
4. Openbare ruimte
5. Duurzaamheid

▪ Programma 2: Werk + Ondernemen

Producten:

1. Economie
2. Ondernemen

▪ Programma 3: Recreatie + Toerisme

Producten:

1. Sport
2. Cultuur
3. Recreatie en toerisme

▪ Programma 4: Sociaal domein

Producten:

1. Meedoen
2. Maatschappelijke ondersteuning
3. Jeugd
4. Onderwijs

▪ Programma 5: Bestuur + Algemene dekkingsmiddelen

Producten:

1. Algemeen bestuur
2. Dagelijks bestuur
3. Openbare orde
4. Burgerdiensten
5. Algemene dekking

▪ Programma 6 Bedrijfsvoering / product bedrijfsvoering

2.8. Voorbeeldonderwerpen als handreiking voor de algemene beschouwingen bij de kadernota

Om op het niveau van programmadoelstellingen het college de kaders aan de start van de bestuurlijke P&C cyclus 2025 – 2028 mee te geven volgen hier enkel voorbeelden voor het aggregatieniveau van algemene beschouwingen als handreiking.

Geef in het kader van mobiliteit nu voorrang aan het oplossen van de overlast van het verkeer in de kernen.

Laat de ontwikkeling van nieuwe vestigingsmogelijkheden voor ondernemers gelijk oplopen met de schaalsprong en neem die ook mee naast woningbouw in gevraagde de versnelling.

Een duurzame sportinfrastructuur is belangrijk voor de gemeenschappen in Cranendonck. Om die ook financieel duurzaam in stand te kunnen houden, mag er meer van die gemeenschappen gevraagd worden bij het onderhouden van die infrastructuur “buiten de krijtlijnen”.

We willen dat Cranendonck zo snel en volledig mogelijk aansluit bij de landelijke Hervormingsagenda Jeugd en bijbehorende bekostiging.

Bekijk bij het zoeken naar besparingen welke investeringen in volgtijdelijkheid in naar de latere jaren van de meerjarenbegroting kunnen worden verschoven.

Ontzie bij het zoeken naar besparingen de voorzieningen voor de kwetsbare inwoners.

NB: Deze voorbeelden zijn gekozen omdat ze aansluiten bij onze programma- en productenstructuur en daarmee een bruikbare handreiking kunnen zijn. **Deze voorbeelden zijn op geen enkele manier een verbonden aan standpunten van het college. Elke gelijkenis berust volledig op toeval.**

2.9. Het ravijnjaar 2026

Op verzoek van de VNG nemen we het advies van de Taskforce Taken en Middelen over om kaders voor te stellen hoe om te gaan met de jaren **vanaf 2026**, het zogenaamde “ravijnjaar”:

Volgens dat advies worden de vijf meest significante ombuigingsmaatregelen en consequenties voor de betreffende beleidsterreinen beschreven.

Na vaststelling van de kadernota en de algemene beschouwingen inventariseren we mogelijke besparingsmaatregelen volgens onderstaande structuur:

Per programma per product (20):

1. Besparingsmaatregel inclusief impact op LTA/CUP/Raadsakkoord
2. Maatschappelijke / sociale voor- en nadelen van de maatregel
3. Risico's en aandachtspunten bij de maatregel
4. De gevolgen van de maatregel voor onze inwoners
5. Impact van de maatregel op onze organisatie inclusief het aantal fte's
6. Wijziging Baten en Lasten door de maatregel (structureel & incidenteel)
7. Ingangsjaar van het effect van de maatregel (2026 - 2028, ná 2028)

Deze inventarisatie wordt nog niet financieel en inhoudelijk verwerkt in de meerjarenbegroting 2025 -2028 maar worden wel redactioneel opgenomen. Dat maakt dan duidelijk welke maatregelen met welke gevolgen nodig zijn om vanaf 2026 een reëel structureel sluitende begroting te kunnen vaststellen. Daarmee wordt de (structurele) impact van de kortingen op het gemeentefonds op de fysieke en sociaal-maatschappelijke infrastructuur van Cranendonck expliciet gemaakt.

Hiermee volgen we het VNG begrotingsadvies deel 1. Deel 2 verschijnt na de publicatie van de mei circulaire in juni.

3. Door de raad vast te stellen uitgangspunten voor de begroting 2025 -2028

(Deze uitgangspunten worden hierna nader toegelicht in hoofdstuk 4)

3.1. Algemene uitgangspunten

De gemeente voert een langjarig solide financieel beleid. De meerjarenbegroting is gebaseerd op reële ramingen en is structureel in evenwicht.

- Structureel evenwicht: structurele lasten moeten gedekt zijn door structurele baten.
- De begroting wordt in lopende prijzen opgezet met indexaties op inkomsten en uitgaven.
- Reëel evenwicht: alle ramingen van taken, uitgaven, inkomsten, baten en lasten moeten volledig, realistisch en haalbaar zijn.
- Structurele exploitatietekorten vangen we niet op met vermogen (reserves).
- Incidentele meevallers worden gebruikt om de vermogenspositie verder te versterken.
- Als vertrekpunt voor de begroting 2025 wordt de bijgestelde jaarschijf 2025 uit de begroting 2024 - 2026 gebruikt.

Op het eerste punt van bovenstaande opsomming is een uitzondering mogelijk. Eind 2023 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) een notitie *Incidenteel/Structureel* vastgesteld. Een van de uitkomsten is dat gemeenten, onder voorwaarden, een deel van de algemene reserve mogen gebruiken voor structurele kosten.

Kader voor de inzet van deze mogelijkheid bij de begroting 2025 -2028 is dat aan alle voorwaarden uit de notitie moet worden voldaan én dat vooraf hierover afstemming heeft plaatsgevonden met de toezichthouder bij de provincie. De belangrijkste voorwaarde is dat de solvabiliteit groter of gelijk aan 20% is en blijft. De solvabiliteitsratio uit de jaarrekening 2023 is 36,1%.

We nemen bij het opstellen van de begroting 2025 - 2028 voor zover mogelijk, het begrotingsadvies van de VNG over:

1. Stel een reële meerjarenbegroting 2025-2028 op;
2. Breng de maatregelen in beeld die nodig zijn om het tekort dat optreedt bij een reële begroting 2025-2028 op te lossen;
3. Betrek daarbij de aanbevelingen van de Taskforce Taken en Middelen.

3.2. Algemene uitkering: de meicirculaire 2024

De algemene uitkering uit het gemeentefonds omvat ongeveer 60% van onze inkomsten. De algemene uitkering wordt berekend conform de laatst gepubliceerde circulaire ten tijde van het opmaken van de meerjarenbegroting: de meicirculaire 2024. De bijgestelde begroting wordt gebaseerd op de septembercirculaire 2024.

Na 2025 verandert de financieringsmethodiek van het Rijk. Het “trap-op-trap-af” systeem wordt verlaten en de ontwikkeling van het gemeentefonds wordt gekoppeld aan die van het bruto binnenlands product (BBP). Tot 2025 is omvang ontwikkeling van het gemeentefonds, het “*accres*”, vastgezet en verandert alleen nog door loon- en prijsontwikkelingen.

3.3. Indexeren

Het is nog onzeker wat de financiële effecten van de inflatie zijn op de begroting 2025-2028. Daarom wordt de begroting gebaseerd op inflatiecompensatie via het gemeentefonds.

Om de loon- en prijsstijgingen op te vangen is een stelpost opgenomen en worden de budgetten niet automatisch verhoogd. Eventuele niet-benodigde loon- en prijsstijgingen in enig jaar komen dan als voordeel terug in de exploitatie. Het indexeren van budgetten is geen automatisme. Alleen aantoonbare loon- en prijsstijgingen komen hierdoor in aanmerking voor indexatie. Voor de begroting 2025-2028 ramen wij de volledige loon- en prijscompensatie.

In de begroting 2025 worden de volgende indexeringen toegepast:

- salariskosten: cao-ontwikkelingen, of als deze er niet zijn de loonvoet sector overheid (2025 4,4%);
- prijs overheidsconsumptie, netto materieel (Index materiele Overheids Consumptie 2025 2,2%);

In de meerjarenraming 2025-2028 wordt rekening gehouden met een opbrengstenstijging van 2,2% per jaar (is gelijk aan imoc 2025)

In de meerjarenraming 2025-2028 wordt rekening gehouden met een autonome reële toename van de personeelslasten als gevolg van nominale periodieke verhogingen en met een te verwachten stijging van de pensioenlasten.

3.4. Belastingen en heffingen

De verhoging van de OZB wordt niet ingezet als instrument om de begroting sluitend te krijgen. In meerjarenperspectief wordt jaarlijks 2% opbrengstenstijging voor de OZB meegenomen. Deze stijging is een mutatie zonder de areaaluitbreiding.

Structurele extra lasten voor de verschillende nieuwe en vernieuwde *gemeenschapsvoorzieningen* kunnen wel op voorstel van het college worden doorgerekend naar een OZB verhoging.

- Als uitgangspunt voor de hoogte van de afvalstoffenheffing wordt 100% kostendekkendheid gehanteerd.
- Voor de rioolheffing wordt de ontwikkeling van het GRP gevolgd, gebaseerd op 100% kostendekkendheid.

3.5. Verbonden partijen

In de begroting 2025-2028 verwerken we, zoals het toezichtkader voorschrijft, de vastgestelde begrotingen van de gemeenteschappelijke regelingen.

3.6. Onderhoud kapitaalgoederen

De ramingen voor de lasten van het onderhoud van onze kapitaalgoederen in de begroting sluiten aan bij het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. (Deze aansluiting in de begroting is een belangrijke toets in het thema onderzoek *Onderhoud kapitaalgoederen* door de toezichthouder.)

3.7. Reserves, investeringen en rente

Voor de berekening van de rente over de reserves en het berekenen van de kapitaallasten van nieuwe investeringen, hanteren we voor de begroting 2025 een rentepercentage van 3,75%.

Activering en afschrijving vindt plaats volgens de Financiële verordening Cranendonck 2023.

3.8. Bezuinigingsmaatregelen

Maatregelen als bezuinigingen en taakstellen worden pas dan in de begroting verwerkt wanneer er een haalbaar, reëel en onderbouwd plan onder ligt.

3.9. Gevolgen Spreidingswet

De avond voor het ter perse gaan van deze concept kadernota zijn een aantal onderwerpen uit het onderhandelingsakkoord voor een nieuw kabinet naar buiten gekomen. Een van de onderwerpen is het intrekken van de Spreidingswet (17 mei 2024) Daarmee komt ook de bonusregeling te vervallen.

De eventuele financiële voordelen vanuit de Spreidingswet worden ingezet voor incidentele lasten voor zover de inkomsten zeker zijn. Structurele inzet is alleen mogelijk via het hierboven bepaalde over de inzet van algemene reserves in onderdeel 3.1. Bijdragen aan investeringen in gemeenschapsvoorzieningen en leefbaarheid krijgen daarbij prioriteit.

De bonusregeling gaat uit van een bonus voor het meerdere boven 100 opvangplaatsen voor de duur van 5 jaar. Volgens de landelijk vastgestelde verdeling moet Cranendonck 125 opvangplaatsen realiseren waarvan 11 voor AMV's. Onduidelijk is nog hoe die bonusregeling uit de Spreidingswet werkt voor de bestaande AZC's. Ook hoe het aantal te realiseren opvangplekken voor de hele provincie Noord Brabant zich verhoudt tot het AZC in Cranendonck is nog niet duidelijk. Of en in hoeverre er een samenloop is met het Faciliteitenbesluit is ook nog niet helder. Voor in de BRP ingeschrevenen op het AZC ontvangt de gemeente via de reguliere maatstaf "aantal inwoners" in de algemene uitkering gemeentefonds al €375 per inwoner.

3.10. Programmastructuur en strategische visie

Voor de programmabegroting 2025 – 2028 blijft de opzet van de programma- en productenstructuur gelijk aan die van 2024. Een eventuele wijziging is voor het eerst aan de orde voor de begroting 2026 indien de dan vastgestelde strategische visie daar aanleiding toe geeft.

4. Nadere toelichtingen en achtergrondinformatie bij de door de raad vast te stellen uitgangspunten voor de begroting 2025 - 2028

4.1. Algemene uitgangspunten

Eind 2023 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) een notitie *Incidenteel/Structureel* vastgesteld. Een van de uitkomsten is dat gemeenten, onder voorwaarden, een deel van de algemene reserve mogen gebruiken voor structurele kosten.

Gemeenten kunnen de volgende bestaande en nieuwe mogelijkheden toepassen om de structurele lasten die volgen uit de maatschappelijke opgaven te dekken uit reserves door:

1. voor investeringen bestemmingsreserves te vormen voor de dekking van de structurele kapitaallasten (bestaand); en/of
2. het surplus in de algemene reserve aan te wenden voor structurele exploitatielasten (nieuw); en/of;
3. versneld toe te groeien naar een structureel en reëel evenwicht (bestaand).

Inzet reserves bij investeringen

Gemeenten kunnen nu al reserves inzetten als structureel dekkingsmiddel ter dekking van

de kapitaallasten van investeringen, mits de dekking vanuit de reserve plaatsvindt gedurende de gehele looptijd.

Inzet surplus algemene reserve bij voldoende solvabiliteit en afdekking risico's

Het surplus van de algemene reserve³ is dat deel dat niet nodig is voor het afdekken van risico's (weerstandscapaciteit). Van dit vrij besteedbare deel (surplus) kan een gemeente jaarlijks maximaal 10% inzetten voor het dekken van structurele lasten. Met de voorwaarde dat de solvabiliteit groter of gelijk aan 20% is en blijft. De inzet van het surplus algemene reserve (= vrije reserve) wordt door dit gebruik als structurele baat bestempeld.

Inzet algemene reserve ter overbrugging naar een sluitende begroting

Indien zich in de komende periode een situatie van resterende meerjarige tekorten zal (blijven) voordoen, dan kan dat resulteren in de noodzakelijke inzet van de algemene reserve om binnen de termijn van de meerjarenraming via ombuigingen toe te groeien naar een sluitend perspectief. Een dergelijke inzet van de algemene reserve om naar een sluitende begroting toe te groeien is in overeenstemming met het huidige GTK/toezichtbeleid, maar is alleen een reële mogelijkheid wanneer we over voldoende algemene reserves beschikken.

		Veilig maar opletten	Gevaren zone	Kengetal	B2024	B2025	B2026	B2027
Kengetal	Ze ^{er} goed							
Schuldquote	<90%	90 - 130%	>130%	Schuldquote	61,10	60,40	85,40	81,10
Solvabiliteit	>50%	20 - 50%	<20%	Solvabiliteit	29,60	29,70	24,30	24,40
Grondexploitatie	<20%	20 - 35%	>35%	Grondexploitatie	-3,40	0,40	2,10	2,10
Exploitatieruimte	>0%	0%	<0%	Exploitatieruimte	1,56	0,53	-3,20	-3,20
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%	Belastingcapaciteit	91,00			

4.2. Algemene uitkering: de meicirculaire 2024

De volume ontwikkeling van het gemeentefonds is weliswaar vastgezet voor de jaren 2022- 2025 maar het demissionaire kabinet heeft wel een aantal stappen gezet in de voorjaarsnota Rijk om de gemeenten tegemoet te komen in hun financiële uitdagingen.

- De oploep van de opschalingskorting van € 675 miljoen wordt structureel geschrapt.
- Indexering zorgkosten: € 75 miljoen in 2026 oplopend tot 300 miljoen in 2029.
- *Hoofdlijnenakkoord 17 mei 2024: SPUK regelingen gaan over naar het gemeentefonds met toepassing van een 10% budgetkorting: € 638 miljoen*

Het kabinet vraagt hiervoor helaas wel een prijs: in 2025 wordt het gemeentefonds eenmalig €675 miljoen lager vastgesteld. Vanaf 2026 stijgt het structureel met € 750 miljoen oplopend tot ongeveer 1 miljard in 2029. Voor 2025 betekent dat we dus minder geld uit het gemeentefonds ontvangen dan dat we op grond van de septembercirculaire 2023 mochten aannemen. Die tegenvaller moeten we in de komende meerjarenbegroting, waarschijnlijk door te bezuinigen, verwerken in de meerjarenraming 2025 -2028. Ten opzichte van onze begroting 2024 -2027 geeft dat de volgende aanpassingen.

Cranendonck (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Effect voorjaarsnota Rijk	-292	476	472	469
Hoofdlijnenakkoord		-500	-500	-500

Schattingen 17 mei 2024

In de regel is de voorjaarsnota van het Rijk een goede voorspeller voor de meicirculaire waarbij we onder de huidige systematiek alleen nog loon- en prijscompensaties verwachten. Het nieuwe kabinet moet besluiten over de gewenste omvang van het gemeentefonds vanaf 2026. De in de voorjaarsnota aangekondigde aanpak en indexering voorkomt niet dat er nog steeds een groot gat in onze begroting overblijft dat gedicht moet worden. Dat kan door meer middelen, minder taken maar moet waarschijnlijk ook door bezuinigingen.

4.3. Jeugdzorg en WMO

Voor de begroting 2024 was een landelijke richtlijn opgesteld voor het structureel verwerken van de jeugdgelden terwijl het kabinet die slechts incidenteel beschikbaar had gesteld tot en met 2025. Indien het Rijk niet met een oplossing komt in de meicirculaire voor de tekorten in de jeugdzorg heeft de provincie als toezichthouder aangekondigd zelf een geactualiseerde richtlijn op te stellen. Zo moet er duidelijkheid komen voor de begrotingsjaren 2026-2028.

Het demissionaire kabinet heeft de ingangsdatum van de invoering van de WMO eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp een jaar verschoven naar 1 januari 2026. Die inkomsten kunnen daarom pas voor 2026- 2028 in de begroting worden verwerkt.

4.4. Begrotingsadvies VNG

Het begrotingsadvies van de VNG blijft daarom onverkort van kracht: Beschrijf de 5 meest significante ombuigingsmaatregelen en consequenties en het betreffende taakveld dat daarmee geraakt wordt. Doe dat volgens onderstaande 3 stappen.

A. Stel een *reële* meerjarenbegroting 2025-2028 op

Breng allereerst, in lijn met het advies vorig jaar, de begroting zo reëel mogelijk in beeld.

Dat zal naar verwachting tot een tekort leiden vanaf 2026, waardoor er ombuigingen zullen moeten worden voorbereid.

B. Breng de maatregelen in beeld die nodig zijn om het tekort dat optreedt bij een reële begroting 2025-2028 op te lossen, met zowel de financiële als inhoudelijke consequenties

De Taskforce Taken en Middelen biedt in haar advies 3 mogelijkheden om met de korting om te gaan:

- a. (deels) dichten door het verhogen van de OZB
- b. bezuinigingen op autonome taken
- c. bezuinigingen op medebewindstaken.

C. Betrek daarbij de aanbevelingen van de Taskforce Taken en Middelen

De taskforce drukt gemeenten op het hart vooral te focussen op bezuinigingen op medebewindstaken. Belangrijkste argument hiervoor is dat het gaat om een niet-taak gebonden korting die door het rijk is doorgevoerd. Daarmee ligt het voor de hand om ook op taken die voor het rijk worden uitgevoerd te besparen.

Aan de autonome taken wordt verhoudingsgewijs minder wordt uitgegeven (in totaal ca. € 13 miljard) dan aan taken in medebewind (ca. € 23 miljard). Daarnaast is juist op die taken al veel bespaard om de groei van de uitgaven in het sociaal domein op te vangen. Een verhoging van de OZB acht de Taskforce ook niet logisch. Om het hele tekort op te vangen zou de OZB gemiddeld (!) met zo'n 60% moeten stijgen. Die stijging zou moeilijk uitlegbaar zijn: de inwoners krijgen er immers nauwelijks of geen extra voorzieningen voor terug.

4.5. Belastingen en heffingen

Het begrotingsadvies van de Taskforce middelen via de VNG de begroting te dichten staat haaks op het kader de OZB in te zetten om de begroting uiteindelijk sluitend te krijgen. Wat wel wordt voorgelegd is een OZB verhoging die direct te koppelen is aan het verhogen van het voorzieningenniveau, bij voorkeur aan een specifieke voorziening. De OZB geldt voor alle woningeigenaren in Cranendonck vanaf 1 januari van enig begrotingsjaar. De voorzieningen worden niet tegelijkertijd in dezelfde omvang en in elke kern gerealiseerd. Dat kan het draagvlak voor de koppeling met OZB tarieven bemoeilijken.

Op basis van de 50 maatstaven waarop de algemene uitkering is gebaseerd (naast zogenaamde decentralisatie en integratie uitkeringen) is volgens het gemeentefonds in 2025 € 44,5 miljoen nodig voor de fysieke en de sociale infrastructuur van Cranendonck (*meicirculaire 2023*). Echter, het gemeentefonds berekent ook wat de gemeente zelf kan ophalen via de OZB op basis van de totale WOZ waarde in de gemeente. Die is geschat op € 3,7 miljard en kan minimaal € 4,6 miljoen OZB opleveren. Het gemeentefonds kort de algemene uitkering gekort met dat bedrag. We krijgen niet €44,5 maar € 39,9 miljoen. Ter vergelijking: in 2024 hebben we een OZB opbrengst geraamd van € 5,9 miljoen. De "netto" opbrengst van de OZB komt daarmee op €1,3 miljoen.

4.6. Verbonden partijen

In de begroting 2025-2028 verwerken we, zoals het toezichtkader voorschrijft, de vastgestelde begrotingen van de gemeenteschappelijke regelingen.

De begrotingen verwerken we met afsplitsing van het deel loon- en prijsstijgingen dat we opvangen met de opgenomen stelpost die gevoed is vanuit het gemeentefonds.

Die kosten staan in onderstaande tabel in de kolommen "lpc" en vormen dus geen extra last voor de exploitatie. Dit vanuit de aanname dat het gemeentefonds wel blijft wijzigen voor loon- en prijscompensatie.

	2025 lpc	2025	2026 lpc	2026	2027 lpc	2027	2028 lpc	2028
GGD	-46	-9	-46	-10	-46	-10	-66	-10
ODZOB	-24		-24		-24		-24	
VRBZO	-66		-66		-66		-66	
MRE	-15	-23	-15	-23	-15	-23	-15	-23
Risse	Nog niet bekend							
GRSA2	-389	-181	-389	-225	-389	-181	-389	-181
Totaal	-540	-213	-540	-258	-540	-214	-560	-214

De concept begroting van de GRSA2 is opgenomen voor alleen de autonome en wettelijke verhogingen vandaar het relatieve grote deel dat wordt gedekt uit de loon- en prijsstelpost. Die conceptbegroting kent, naast wettelijke en autonome, ook nog een aanpassing van totaal €1,1 miljoen waarover nog geen besluit is genomen ten tijde van het opmaken van deze kadernota. De mogelijke extra impact voor onze gemeente is dan € 330.000 structureel.

Het begrotingsadvies van de VNG drukt gemeenten op het hart vooral te focussen op het bezuinigen op medebewindstaken. De taken uitgevoerd door de GGD, ODZOB en VRBZO vallen daaronder. Tegelijkertijd mogen er vanuit het financieel toezichtkader geen stelposten worden opgenomen die niet ook in de vastgestelde begroting van de gemeenschappelijke regelingen zijn verwerkt.

4.7. Onderhoud kapitaalgoederen

De provincie als toezichthouder voert dit jaar een thema onderzoek *Onderhoud kapitaalgoederen* uit waarbij wordt beoordeeld of de onderhoudsvoorzieningen en - reserves voldoende zijn en voldoende financieel gevoed via de meerjarenbegroting om de door de raad vastgestelde kwaliteitsnormen te behalen en behouden en onderhoudsachterstanden te voorkomen.

4.8. Reserves, investeringen en rente

De rente is in 2023/2024 fors gestegen van 1,25% naar 3,75% (afgerond). Rentelasten drukken daardoor extra op de begroting. De rente ontwikkeling is moeilijk voorspelbaar voor 2025. De verwachting is dat de huidige 3-maands Euribor 3,70% daalt naar 2,20% in het eerste kwartaal van 2025 onder de aanname dat de inflatie blijft dalen naar structureel $\leq 2,4\%$ en de economische groei (bbp) stijgt naar 1,2%. Dat laatste cijfer bepaalt ook de volumeontwikkeling van het gemeentefonds.

Om een indicatie te geven welk effect rentestijgingen en dalingen op onze begroting hebben is in onderstaand overzicht uit de meerjarenraming 2024 – 2027 het effect van de *werkelijke* rentestijging van 1,25% naar 3,75% verwerkt.

rente van 1,25% naar 3,75%	2024	2025	2026	2027
Extra rentelast	€ 273.375	€ 452.575	€ 506.200	€ 956.200

4.9. Programmastructuur en strategische visie

Een eventuele wijziging in de programmastructuur is voor het eerst aan de orde voor de begroting 2026 indien de dan vastgestelde strategische visie daar aanleiding toe geeft. Hoewel onze huidige programmastructuur, en die bij de meeste Nederlandse gemeenten, vooral aansluit bij de interne organisatie en bestuurlijke portefeuilles, heeft de wetgever bij overgang naar het dualisme in 2002 iets anders voor ogen gehad. Met het invoeren van de “3-W’s” *Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?* en *Wat mag het kosten?* Werd de 1^e “W” vertaald in welke *Maatschappelijke Effecten* willen we bereiken. Maatschappelijke effecten noemen we ook wel de strategische doelen. Bij de 2^e “W” gaat het dan over de inspanningen, projecten en investeringen die doelstellingen dichterbij brengen. Daar zit ook het verschil eerste 2 “W’s”: het verschil tussen doelen en resultaten.

Uit de strategische visie die na het zomerreces wordt vastgesteld komen de gewenste maatschappelijke effecten oftewel: de strategische doelen. Die vormen het kader voor de keuzes en prioritering van inspanningen, projecten en investeringen en daarmee voor de verdeling van, schaarse, middelen.

Terug naar de programmastructuur in onze begroting. Een programma is in essentie een manier van samenwerken met een focus om een maatschappelijk effect te bereiken, vaak een veranderopgave, die onze organisatie (of een samenwerkingsverband) in staat stelt bepaalde doelen (effecten) te verwezenlijken. Ze passen goed bij deze tijd van grote veranderingen en uitdagingen. Denk daarbij aan de opgaven rond veiligheid, wonen, duurzaamheid, energietransitie of digitale transformatie, om er maar een paar te noemen. Het zijn stuk voor stuk opgaven die niet te realiseren zijn met een enkel product, project of investering. Het vraagt focus en samenhang in de inspanning die bijdragen aan strategische doelen. Dat vraagt daarom de programma’s in een gemeentelijke begroting ook te structureren op basis van die opgaven die focus krijgen de komende jaren en een programmatische aanpak vragen. Een begroting een ambtelijke organisatie en een portefeuillevdeling volgende de structuur van vakgebieden is dan niet langer een effectieve manier om strategische doelen te behalen.

5. Financieel beeld en investeringsprogramma

5.1. Financieel beeld

Financieel beeld 17 mei 2024	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo primitieve begroting 2024					
Structureel	1.062	371	-2.260	-2.297	-2.297
Incidenteel	-439	-164	-43	0	0
Totaal	623	207	-2.303	-2.297	-2.297
Financiële gevolgen behandeling begroting					
a. Mutatie septembercircular 2023 (raadsinformatiebrief)	-62	-90	-176	574	574
b. Subsidie combinatie jeugdzorg (nota van wijziging)	-173				
c. Kosten A2 probematiek, bereikbaarheidsagenda etc. niet activeren in 2024 (amendement)	-185	13	13	13	13
d. speelplek Maarheeze rentekosten (amendement)		-7	-7	-7	-7
Begrotingssaldo na begrotingsbehandeling					
Structureel	1.000	287	-2.430	-1.717	-1.717
Incidenteel	-797	-164	-43	0	0
Totaal	203	123	-2.473	-1.717	-1.717
Raadsvergaderingen					
e. Nota energie- en warmtetransitie (12-12-2023)		-64			
f. Burap 2023 GRSA2 (12-12-2023)	-295	-285	-317	-317	-317
g. legesverordening 2024 (12-12-2023)	1				
h. Flexibele woonruimte De Schulp (6-2-2024)	-51	-10	-10		
i. Centrumplan Budel (16-4-2024)			-76	-76	-75
Actueel beeld begrotingssaldo (mutatie-overzicht raad 16 april)					
Structureel	705	2	-2.823	-2.110	-2.109
Incidenteel	-847	-238	-53	0	0
Totaal na besluitvorming	-142	-236	-2.876	-2.110	-2.109
Nog te verwerken (nog geen besluit)					
j. Verwachte effecten voorjaarsnota Rijk		-292	476	472	469
k. Actualisering maatstaf laag inkomen (decembercircular 2023)	-213				
l. verbonden partijen (o.b.v. concept- begrotingen)	?	-213	-258	-214	-214
Hoofdlijnenakkoord SPUK naar gemeentefonds minus 10%			-500	-500	-500
Prognose begrotingsbeeld					
Structureel	492	-503	-3.105	-2.352	-2.354
Incidenteel	-847	-238	-53	0	0
Totaal	-355	-741	-3.158	-2.352	-2.354
Mogelijke ruimtescheppend middelen (kansen; financieel)					
- daling renteniveau					
- spreidingwet; opvang statushouders VERVALT					
- exta gelden faciliteitenbesluit (alleen 2025)					
- inzet surplus algemene reserve als structureel dekkingsmiddel		194	179		
Mogelijke ruimtevrage middelen (bedreigingen financieel)					
GRS A2 (Primaire vraag bij begroting 2025 -2028 niet vastgesteld)		-330	-330	-330	-330
Schaalsprong / Maatschaappelijk debat (incidenteel)		-200			
- koersdocument sport en bewegen (pag. 11 begroting)		-276	-320	-321	-321
- gemeenschapshuizen extra middelen: Smeltkroes/Reinder/Schakel		PM	PM	PM	PM
Schaapskooi Gastel			-100	-100	-100
-Exploitatie De Borgh		-100	-100	-100	-100
- uitvoeringsprogramma Masteplan Verkeer		PM	PM	PM	PM
- (Overdracht) woonwagens		PM	PM	PM	PM
- Verwachte doorwerking actualisering maatstaf laag inkomen (decembercircular 2023)		-213	-213	-213	-213

5.2. Investeringsprogramma

Het investeringsprogramma heeft nog een te realiseren volume van € 23,9 miljoen: Daarvan is € 16,3 miljoen uit 2023 en eerder en € 7,6 miljoen uit het investeringsprogramma 2024. Van deze zijn de kapitaallasten geraamd in de meerjarenbegrotingen.

In het financieel beeld zijn nog geen afschrijvingsbedragen opgenomen in de begroting 2024 - 2027 voor investeringen die in de begroting 2024 zijn opgenomen onder de noemer “projecten in voorbereiding” w.o. in de gemeenschapshuizen zoals Smeltkroes, Reinder en Schakel. Die investeringen zijn grofweg te schatten op €8 tot €10 miljoen wat ook een aanzienlijke impact heeft op de kengetallen.

De solvabiliteitsratio gaat, in het geval van ook die nieuwe plannen opnemen in de investeringsprogrammering, weliswaar richting de ondergrens van 20% maar de grootste uitdaging blijft het kengetal structurele exploitatieruimte voor de afschrijvingslasten én de rentelasten. Dat wordt nog negatiever dan de huidige prognoses voor de begroting saldi.